

Mindre utsatt – men hvem utsettes hvor?

Vi må antakelig mer enn 20 år tilbake for å finne mindre kriminalitet enn det vi har i dag, men lovbruddsbildet er endret, og nedgangen gjelder ikke for alle typer lovbrudd. Stort sett blir det begått flest lovbrudd i forhold til innbyggertall i de største byene og færrest i de minste kommunene. Anmeldelsene viser også at det er relativt mange tilfeller av seksuell omgang med barn i mindre kommuner, og mest vold i Oslo og Finnmark. Vold er i større grad enn vinningskriminalitet og voldtekt et hjemstedsproblem.

Politiet etterforsker dobbelt så mange forbrytelser i dag som på begynnelsen av 1980-tallet, hvis vi bruker kriminalstatistikkene som kilde og tar høyde for befolkningsutviklingen. Størst økning var det på 1980-tallet, da antall registrerte tyverier og andre vinningsforbrytelser vokste mye. Det totale omfanget av vinningslovbrudd var relativt stabilt fra begynnelsen av 1990-tallet og frem til begynnelsen av 2000-tallet, og i denne perioden var det andre typer lovbrudd som preget endringene i det registrerte kriminalitetsbildet. Etter dette har det totale omfanget av anmeldelser blitt noe mindre. I 2009 økte imidlertid antall anmeldte forbrytelser i forhold til året før, men når vi tar høyde for befolkningsveksten, er omfanget likevel det nest laveste siden 1994 (se figur 1).

Selv om kriminalstatistikkene tilsier at det i antall begås flere lovbrudd i Norge enn for 15-20 år siden, ser det ikke ut til at folk flest er blitt mer utsatt for lovbrudd. Både statistikkene over politianmeldelser og levekårsundersøkelsene tilsier snarere at en mindre andel av befolkningen utsettes for kriminalitet nå – selv om disse kildene gir noe ulike beskrivelser av omfang, hvordan og når denne nedgangen skjedde (se tekstboks om kilder til beskrivelse av kriminalitetsutviklingen).

Færre boliginnbrudd og biltyverier

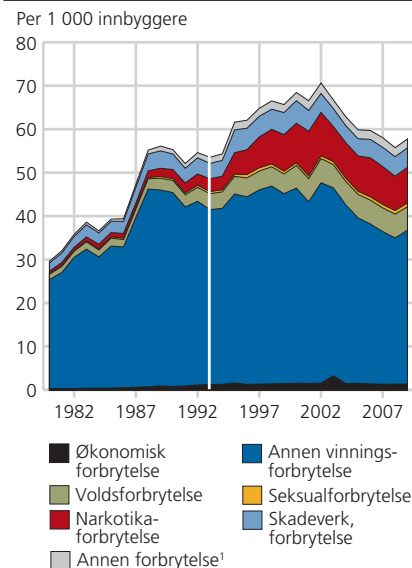
Nesten halvparten av alle anmeldte lovbrudd i 2009 var tyverier og andre vinningslovbrudd. Ut fra anmeldelsene i 2009 ble mer enn 126 000 personer utsatt for ett eller flere vinningslovbrudd, og disse utgjorde 72 prosent av alle personofre for lovbrudd i Norge. Også levekårsundersøkelsene viser at tyverier er den typen lovbrudd som flest blir utsatt for; i 2007 oppga mer enn 8 prosent, tilsvarende mer enn 300 000 i den voksne befolkningen, at de var utsatt for tyveri i løpet av det siste året. Dette er noe lavere enn omfanget av tyveriofre på 1990-tallet.

Den høye tilbøyeligheten til å anmelde tyverier gjør at kriminalstatistikker som er basert på politiets register, er forholdsvis velegnet til å beskrive hvilke typer tyverier befolkningen faktisk blir utsatt for. Det kan for eksempel se ut til at tyver langt sjeldnere bryter seg inn i private boliger og fritidshus. De siste to årene har det imidlertid vært en viss økning, spesielt i grove tyverier fra boliger og hytter, men de 9 000 tilfellene i 2009 er fremdeles kun halvparten av omfanget på midten av 1990-tallet (se figur 2).

Samlet sett er våre biler vel så mye utsatt for tyveri som våre hjem. I 2009 ble det anmeldt 12 000 brukstyverier av – og 10 200 grove tyverier fra – motorkjøretøy, i all hovedsak bil. Antall registrerte anmeldelser av begge disse

Stian Lid og Reid J. Stene

Figur 1. Etterforskede (1980-1992) og anmeldte (1993-2009) forbrytelser, etter forbrytelsesgruppe. Per 1 000 innbyggere

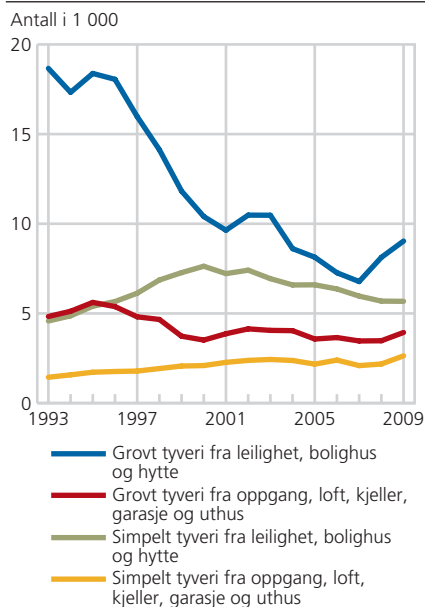
¹ Inneholder også miljøforbrytelser.
Kilde: Etterforskede lovbrudd, Anmeldte lovbrudd, Statistisk sentralbyrå.

Stian Lid er kriminolog og rådgiver i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for levekårsstatistikk. (stian.lid@ssb.no)

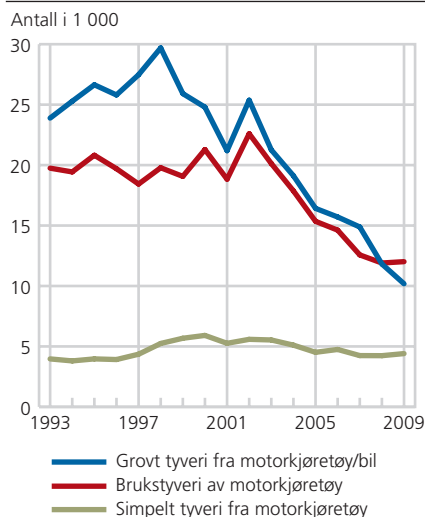
Reid J. Stene er kriminolog og senior-rådgiver i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for levekårsstatistikk. (reid.jone.stene@ssb.no)

Figur 2. Anmeldt vinningskriminalitet, etter utvalgte typer tyveri (bolig og fritidsbolig). 1993-2009. Antall i 1 000

Kilde: Anmeldte lovbrudd, NOS Kriminalstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 3. Anmeldt vinningskriminalitet, etter utvalgte typer tyveri (motorkjøretøy). 1993-2009. Antall i 1 000

Kilde: Anmeldte lovbrudd, NOS Kriminalstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

typene tyverier har de siste fem-seks årene vært betydelig lavere enn de foregående tolv årene (se figur 3). Antall anmeldte sykkeltyverier er også kraftig redusert, og de 15 100 tilfellene i 2009 er 40 prosent færre enn på midten av 1990-tallet.

Vi er imidlertid i større grad utsatt for tyverier av mindre verdier, og når vi beveger oss ute i de offentlige rom. I dag anmeldes det for eksempel flere grove tyverier fra personer på offentlig sted – og simple tyverier som skjer på kafeer, restauranter og offentlige transportmidler – enn det som var tilfellet for 15 år siden. Ut fra den siste levekårsundersøkelsen om lovbrudd kan det se ut til at noen flere blir utsatt for rene tyverier – det vil si at ting stjeles uten at andre ting skades samtidig. De fleste tyverier skjer nå andre steder enn i tilknytning til boliger, fritidshus eller biler.

Selv om noen former for tyveri bidrar til at omfanget av lovbrudd og ofre fortsatt er stort, medfører den betydelige nedgangen som har vært av innbrudd i biler og hjem til at det samlet sett har vært en positiv utvikling for folk flest. Statistikker over etterforskede forbrytelser tilsier at vi må mer enn 20 år tilbake for å finne et år da politiet og påtalemyndigheten etterforsket og avsluttet et tilsvarende eller mindre omfang av tyverisaker enn i dag.

Stabilt voldsnivå i ti år – minst

Politiet hadde fått kjennskap til om lag en tredel av alle tilfeller av vold og trusler som ble kartlagt i den siste levekårsundersøkelsen. Det var imidlertid kun hvert femte tilfelle som ble oppgitt å være anmeldt. Totalt ble det anmeldt 26 100 voldslovbrudd i løpet av 2009, hvorav 11 600 var legemsforbrytelser og 7 200 var trusler. I statistikken over hvem som var utsatt for de anmeldte lovbruddene, er i alt nesten 22 300 personer registrert som ofre for voldskriminalitet.

Omfanget av etterforskede voldsforbrytelser ble doblet fra begynnelsen av 1980-tallet og frem til begynnelsen av 1990-tallet. Etter dette og frem til begynnelsen av 2000-tallet økte antall anmeldte legemsforbrytelser med nesten 50 prosent, og samtidig ble anmeldte trusler mer enn doblet. Legemsbeskadigelser økte også noe, men i denne perioden var det de mindre alvor-

Kilder til beskrivelser av kriminalitetsutviklingen

Statistikken over etterforskede forbrytelser strekker seg tilbake til 1957 og er derfor den mest sentrale kilden til å beskrive utviklingen i den registrerte kriminaliteten de siste 50 årene. Vil man se på utviklingen enda lenger tilbake, må man anvende statistikken over *straffereaksjoner* og *fengslinger* (jamfør Historisk statistikk 1994 og NOS Kriminalstatistikk 1846-2005). Fra 1992 ble forseelser inkludert i statistikken over *etterforskede lovbrudd*, og vi har i dag statistikk over *anmeldte lovbrudd* tilbake til 1993 og *ofre for anmeldte lovbrudd* tilbake til 2004. De siste årenes utvikling i befolkningens utsatthet for vold, trusler, tyveri og skadeverk kan også beskrives ut fra *levetidsundersøkelsene* – som åtte ganger fra og med 1983 har inneholdt ulike spørsmål om utsatthet og uro for lovbrudd.

Ser man på utviklingen over tid, er det mange forhold i tillegg til befolkningens atferd som kan ha betydning. For eksempel har endringer i kontrollen av narkotika- og trafikkriminalitet vært av stor betydning for utviklingen til disse lovbruddene i kriminalstatistikkene de siste 15 årene. Registreringen av andre typer lovbrudd er i større grad avhengig av ofrenes tilbøyelighet til å anmelde. Mer om utviklingen og de bakenforliggende forhold som kan ha betydning for statistikkene, se Thorsen, Lid og Stene (2009) – spesielt kapittel 3, 4, 5 og 13.

lige voldslovbruddene som medførte den store økningen i den registrerte voldskriminaliteten (se figur 1 og 5).

I levekårsundersøkelsene i perioden 1987-2007 oppga rundt 5 prosent av den voksne befolkningen at de hadde vært ofre for vold eller trusler om vold i løpet av det siste året. Hvis vi kun ser på andelen av befolkningen som er utsatt for vold, er det heller ikke signifikante forskjeller mellom levekårsundersøkelsene i 1983 og 2007 (se figur 4). Den siste levekårsundersøkelsen tilsier at 200 000 personer opplever vold eller trusler hvert eneste år, hvorav mer enn halvparten blir utsatt for minst ett tilfelle av vold. Tilsvarende 60 000 av disse får synlige merker eller kroppsskader av den volden de blir utsatt for.

At antallet voldslovbrudd i kriminalstatistikken økte på 1980- og 1990-tallet – uten at vi har sett den samme utviklingen i offerundersøkelsene – kan forklares på flere måter. Rapporteringen og registreringen av lovbrudd ble endret i denne perioden, og flere voldstilfeller kom derfor med i kriminalstatistikken. Selv om empirien er noe mangelfull for tidligere år, viser de siste levekårsundersøkelsene at folk flest har fått en økt tilbøyelighet til å anmelde – spesielt trusler. Ut fra anmeldelsesstatistikken på 1990-tallet virker det rimelig å anta at tilbøyeligheten til å anmelde trusler og vold – særlig legemsfornærmelser – også har vært økende tidligere. At politiet har kommet i kontakt med stadig flere ungdommer og personer som er i befatning med narkotika, spesielt fra midten av 1990-tallet, kan i tillegg ha bidratt til at mer vold er blitt anmeldt (jamfør Thorsen, Lid og Stene 2009).

De siste ti årene har det totale omfanget av anmeldt voldskriminalitet vært stabilt, rundt 5,5 per 1 000 innbyggere, når vi tar høyde for befolkningsøkningen (se figur 5). I de aller siste årene har det totale antallet anmeldte voldslovbrudd heller ikke økt like mye som før. Både kriminalstatistikken og offerundersøkelsene viser med andre ord et stabilt voldsnivå de siste ti årene, og ut fra levekårsundersøkelsene og analyser av de registrerte anmeldelsene på 1990-tallet ser denne stabiliteten ut til å ha vart enda lenger tilbake i tid.

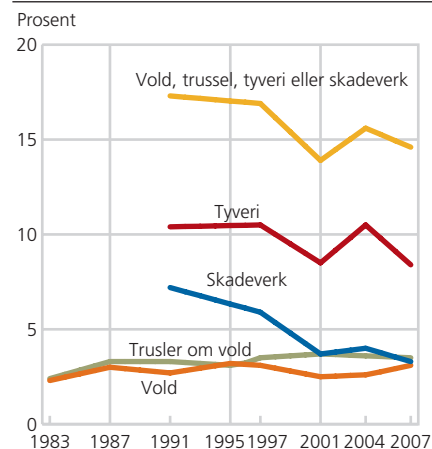
Nye typer vold

Fordelingen på type voldskriminalitet har endret seg noe i anmeldelsene de siste årene. Det har blitt noe færre anmeldte trusler, og noe flere tilfeller av fysisk vold – når vi ser denne type mishandling i familieforhold, vold mot offentlig tjenestemann og forbrytelser mot liv, legeme og helbred samlet. Etter ny lov om mishandling i familieforhold (fra 2006) har det i tillegg vært en viss omfordeling i registreringen av typer voldslovbrudd. Dette har bidratt til en økning i anmeldte tilfeller av mishandling i familieforhold og færre for de andre typene voldslovbrudd (se figur 5).

Færre svært grove voldshendelser

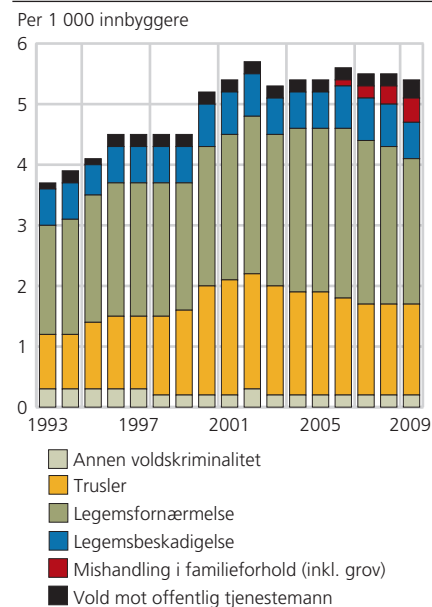
I 2009 ble det anmeldt 19 tilfeller av grov legemsbeskadigelse, 46 drapsforsøk og 29 drap – og i løpet av de 16 foregående årene med anmeldelsesstatistikk er det kun i 2007 at det samlet sett har vært færre. Antallet drap varierer fra år til år, men ut fra drapsstatistikken kan det se ut til at det har vært noe færre drap de siste årene sammenliknet med de foregående 25 årene (jamfør også Kripos 2010). Dette kan indikere en nedgang i den svært grove volden, spesielt hvis vi også tar med at befolkningen i Norge har økt i løpet av disse årene.

Figur 4. Utsatthet for lovbrudd, etter type lovbrudd. 1983-2007. Prosent av befolkningen 16 år og over

Kilde: Levekårsundersøkelsene. Utsatthet og uro for lovbrudd 1983-2007, Statistisk sentralbyrå.

Figur 5. Anmeldt voldskriminalitet, etter type voldslovbrudd. 1993-2009. Per 1 000 innbyggere

Kilde: Anmeldte lovbrudd, NOS Kriminalstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Fortsatt økning i anmeldte seksualforbrytelser

Vi vet ikke så mye om den faktiske utviklingen i antall seksuelle overgrep begått i Norge – men i løpet av 1980-tallet ble antallet etterforskede tilfeller av seksuell omgang med barn under 14 år nesten firedoblet, og antall etterforskede voldtektsanmeldelser ble nesten tredoblet. Antallet anmeldte voldtekter har etter dette, spesielt fra midten av 1990-tallet, økt ytterligere. De tre siste årene har det årlig blitt anmeldt i underkant av 1 000 voldtekter, og det er mer enn dobbelt så mange som i første halvdel av 1990-tallet. Unnlater vi å ta høyde for utvidelsen av voldtektsbestemmelsen (endret i 2000), ser økningen enda større ut.

Antallet anmeldte tilfeller av seksuell omgang med barn økte ikke på tilsvarende måte i løpet av 1990-tallet, men de første årene etter tusenårsskiftet var det en betydelig økning i antall anmeldelser av overgrep mot barn i alderen 10-15 år. Siden 2003 har det årlig blitt anmeldt om lag 600 tilfeller. Fra begynnelsen av 1990-tallet og frem til i dag er det imidlertid ikke blitt flere anmeldelser av incest og seksuelle overgrep mot de aller yngste barna, og årlig blir nå om lag 80 tilfeller av incest og 160 tilfeller av seksuell omgang med barn under 10 år anmeldt.

Rus preger rettssystemet

Antall narkotikaforbrytelser behandlet i rettssystemet økte frem til begynnelsen av 2000-tallet, og er blant de mest markante endringene i kriminalitetsbildet de siste 30 årene. Størst økning i antall personer som ble tatt for befatning med ulovlige rusmidler, fant sted fra midten av 1990-tallet og frem til 2001. Økningen i denne perioden kom for alle aldersgrupper, men mest blant ungdom. Etter mange år med stigende antall anmeldelser ble en nedgang i narkotikakriminaliteten for første gang registrert i 2002, og etter dette har omfanget av anmeldelser variert fra år til år på et noe lavere nivå. På landsbasis utgjør nå narkotikakriminalitet 14 prosent av alle anmeldte forbrytelser.

De personene som er tatt for narkotikalovbrudd, er også tatt for en relativt stor andel av de andre oppklarte forbrytelsene og forseelsene. En gjennomgang av siktelsene for forbrytelser i 2005 viser at 61 prosent ble gitt til de 15 600 narkotikasiktede, og andelen var 70 prosent blant de siktede som var i 20-årene. Langt over halvparten av siktelsene til de narkotikasiktede var for narkotikalovbrudd, og nesten halvparten var kun tatt for narkotikalovbrudd. Den resterende gruppen av narkotikasiktede hadde mottatt 39 prosent av alle siktelsene for alle andre forbrytelser (Stene 2008). Ser vi på hvilken kriminalitet som ender med straff, er narkotikakriminalitet den klart største forbrytelsesgruppen, og i 2009 var dette hovedlovbrudd i 43 prosent av alle forbrytelsessakene.

I tillegg vet vi at mange lovbrudd – spesielt blant de yngste – skjer i forbindelse med bruk av alkohol (jamfør Stene og Thorsen 2007). Rusmidler har med andre ord en svært sentral plass i det norske kriminalitetsbildet, og utviklingen for narkotikalovbrudd har bidratt til at rusproblematikk i stor grad preger dagens rettssystem – og på en annen måte enn tidligere.

Lovbrudd og ofre i dag

I alt 15 prosent av den voksne befolkningen oppga i Levekårsundersøkelsen 2007 at de var blitt utsatt for minst ett tilfelle av vold, trusler, tyveri eller skadeverk i løpet av de siste tolv månedene (se figur 5). I tillegg viser andre un-

dersøkelser at om lag hvert sjettede foretak med mer enn fem ansatte, årlig blir utsatt for ett eller flere tilfeller av økonomisk kriminalitet (Ellingsen 2010).

For at omfanget av ofre skal bli fullstendig, må vi også ta med ofre blant barn, de minste foretakene og andre grupper som faller utenfor disse undersøkelsene. I tillegg er det andre typer lovbrudd som befolkningen, bedrifter og andre organisasjoner kan bli rammet av. Kriminalitetsbildet i Norge inneholder også svært mange lovbrudd som ikke nødvendigvis påfører andre en direkte offeropplevelse.

Av de nesten 398 000 anmeldte lovbruddene i 2009 var nesten halvparten registrert med person som offer. Mer enn 18 prosent av de anmeldte lovbruddene rammet et foretak eller annen juridisk enhet. Mange lovbrudd blir begått uten at noen opplever seg som direkte offer, og 33 prosent av alle anmeldte lovbrudd var uten et registrert offer (se figur 6). Narkotika- og trafikklovbrudd utgjør to tredeler av disse. For de mer alvorlige tilfellene, forbrytelsene, er 63 prosent av alle anmeldelsene registrert med en person som fornærmet.

Totalt ble det i 2009 registrert 176 000 enkeltpersoner som ofre, og ut fra anmeldelsene var 3,6 prosent av den bosatte befolkningen i Norge ofre for ett eller flere lovbrudd.

Lovbruddenes geografi

Kriminalitetsbildet endrer seg ut fra hvilke geografiske områder – og hvilke typer kriminalstatistikk – man bruker. I dag brukes flere forskjellige regionale standarder i kriminalstatistikkene, som på forskjellig vis beskriver noen hovedtrekk ved de ulike fenomenenes fordeling i landet. De aller fleste kriminalstatistikkene viser at den registrerte kriminaliteten fordeler seg noe ulikt i landet – både når det gjelder omfang, type lovbrudd, samt hvor ofre og lovbrutere bor.

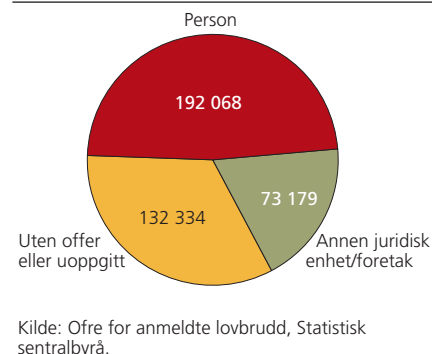
Vi har tidligere presentert noen geografiske fordelinger i Statistisk sentralbyrås kriminalstatistikker. Nyere analyser, med utvidet datagrunnlag over anmeldelser og personofre, var avgrenset til lovbruddsgruppene annen vinningskriminalitet og voldskriminalitet (Stene og Lid 2009). I det følgende viser vi noen oppdaterte hovedtrekk, samt nye analyser av regionale fordelinger til bestemte typer av anmeldte lovbrudd – og disse lovbruddenes ofre. Vi skal nå se nærmere på narkotikakriminalitet og seksualkriminalitet (se tekstboksene om nye regionale statistikker og utvidet datagrunnlag og statistikk).

Mest i Oslo, men ikke av alle typer kriminalitet

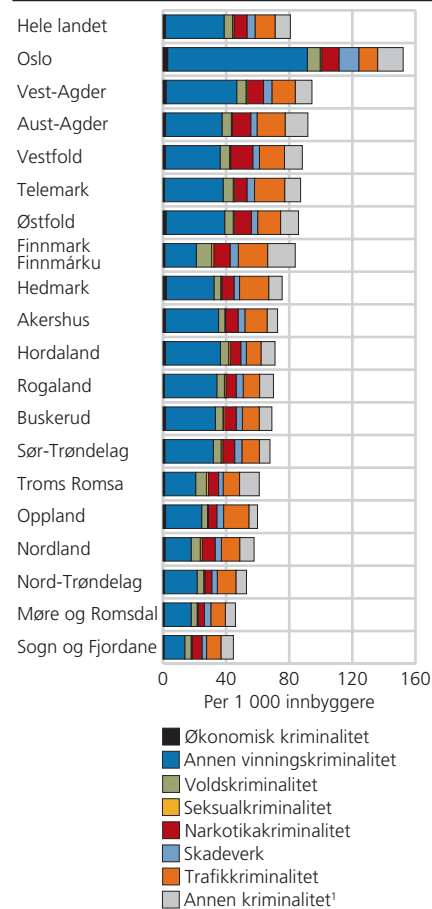
Oslo er det fylket der det er registrert klart flest lovbrudd, både i antall og i forhold til innbyggertallet. Mer enn hvert femte anmeldte lovbrudd skjer i Oslo, til tross for at kun drøyt en av ti er bosatt der – og i 2009 ble det anmeldt 152 lovbrudd per 1 000 innbyggere i Oslo. Det er mer enn tre ganger så mange som i Møre og Romsdal eller Sogn og Fjordane, som er fylkene med minst registrert kriminalitet. Ser vi hele landet samlet, ble 81 lovbrudd per 1 000 innbyggere anmeldt.

Hvilke typer lovbrudd som anmeldes, varierer imidlertid en del mellom ulike steder i landet. Det totalt sett høye antallet lovbrudd som blir begått i Oslo, har sterk sammenheng med det store omfanget av vinningslovbrudd. Sett i forhold til innbyggertallet er det i de siste årene anmeldt flest narkotikaforbrytelser i Vestfold, voldslovbrudd i Finnmark, og trafikkforbrytelser i Telemark (se figur 7).

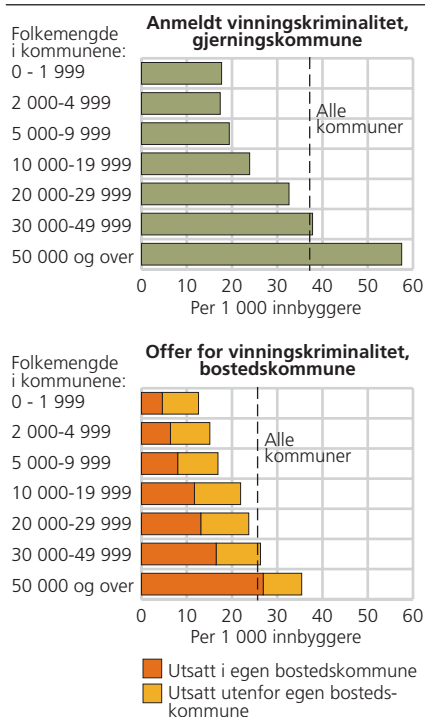
Figur 6. **Anmeldte lovbrudd, etter type fornærmet. 2009. Antall**

Figur 7. **Anmeldte lovbrudd, etter fylke til gjerningssted og lovbruddsgruppe. 2009. Per 1 000 innbyggere**

Figur 8. Anmeldt vinningskriminalitet, etter folkemengde i gjerningskommune.¹ Personoffer for vinningskriminalitet, etter folkemengde i bostedskommune og utsatt i egen bostedskommune.² 2009. Per 1 000 innbyggere

¹ N = 187 854, utland/uoppgitt kommune = 9 465.

² N = 126 316, utland/uoppgitt kommune = 1 817.

Kilde: Anmeldte lovbrudd, og Ofre for anmeldte lovbrudd, Statistisk sentralbyrå.

Flere folk – enda flere tyverier

Både ut fra levekårsundersøkelsene og anmeldelsesstatistikker vet vi at det er en tydelig sammenheng mellom omfanget av tyverier og hvor tett folk bor. Det er i de mest befolkede kommunene og de største tettstedene at flest vinningslovbrudd begås – og det er de som bor i disse kommunene som er mest utsatt (se figur 8).

Kriminalstatistikkene for de enkelte kommunene (se tekstboks om kriminalstatistikk og kommuner) viser at denne statistiske sammenhengen har noen klare unntak, som regel for steder med svært mange besøkende. Enkelte turistkommuner, og sentrumskjernene i de største byene, har langt høyere tyveritall sammenliknet med andre tilsvarende små kommuner eller andre bydeler (Anmeldte lovbrudd 2009, Styrings- og informasjonshjulet 2008).

Det er også en tydelig sammenheng mellom hvor man bor, og hvor man blir utsatt for tyveri. Av ofrene som er bosatt i de mest befolkede kommunene, blir hvert fjerde offer utsatt for tyveri utenfor sin hjemstedskommune, mens to av

Nye regionale statistikker

De årlige kriminalstatistikkene gir begrensede muligheter for detaljerte analyser av regionale fordelinger og deres utviklingstrekk. På oppdrag fra Justisdepartementet har Statistisk sentralbyrå (SSB) derfor innarbeidet nye regionale spredningsmål i den årlige bearbeidingen av grunnlagsdataene, samt produksjonen og publiseringen av de årlige statistikkene.

Lovbruddets gjerningssted og ofrenes bosted, inkludert andel utsatte i egen bostedskommune, er fordelt etter kommunestørrelser og kommunenes sentralitetsnivå. Disse statistikkene er alle fordelt på ti lovbruddsgrupper, etter standard brukt også i andre kriminalstatistikker. I tillegg publiseres nå detaljert kommunestatistikk for utvalgte lovbruddsgrupper, etter de anmeldte lovbruddenes gjerningssted. De nedre grensene for disse statistikkens fordelinger på regioner og lovbruddstyper er satt ut fra en vurdering av datakvalitet, statistikk- og personvern hensyn. For en nærmere beskrivelse av datagrunnlag, definisjoner og beregninger i de nye kriminalstatistikkene, se Om statistikken for Anmeldte lovbrudd og Ofre for anmeldte lovbrudd.

Kriminalstatistikk og kommuner

SSB har også tidligere publisert statistikk over anmeldte lovbrudd i de enkelte gjerningskommuner (Styrings- og informasjonshjulet 2008). Tidligere og ny statistikk er relativt like og relativt sammenliknbare for de kategoriene som har samme type grunnlag og gruppering. På grunn av datakvaliteten har vi imidlertid valgt å ikke publisere nye tall for bydeler til utvalgte bykommuner.

Bruk av statistikker på et slikt detaljningsnivå må ta høyde for at det kan være store variasjoner, spesielt for de kommunene og lovbruddsgruppene som har få tilfeller. Vi publiserer derfor både de absolutte tallene og beregninger i forhold til kommunenes innbyggertall. Datakvalitet og registreringsmåter, spesielt i større enkeltsaker, varierer og kan gi store ulikheter mellom ellers like kommuner – og fra år til år. I både nye og tidligere statistikker er det til en viss grad tatt høyde for denne type statistisk tilfeldige variasjoner ved å lage toårig gjennomsnitt, og da kun for de største lovbruddsgruppene og de kommunene som har mer enn fire enheter.

Anmeldelsesstatistikkene nå i Statistikkbanken

Alle offisielle statistikker over Anmeldte lovbrudd og Ofre for anmeldte lovbrudd, også de nye kommunestatistikkene, kan nå tas ut fra tabeller i Statistikkbanken. Sammenliknbare tidsserier for tidligere år er lagt inn, og fremtidige årganger vil bli supplert i disse tabellene.

tre ofre fra de minst befolkede kommunene blir utsatt for tyveri et annet sted enn der de bor (se figur 8). For de bosatte på mindre steder er risiko for å bli utsatt for tyveri høyest når de er utenfor hjemkommunen, og mange av disse blir frastjålet ting når de er i en av de 13 største norske kommunene.

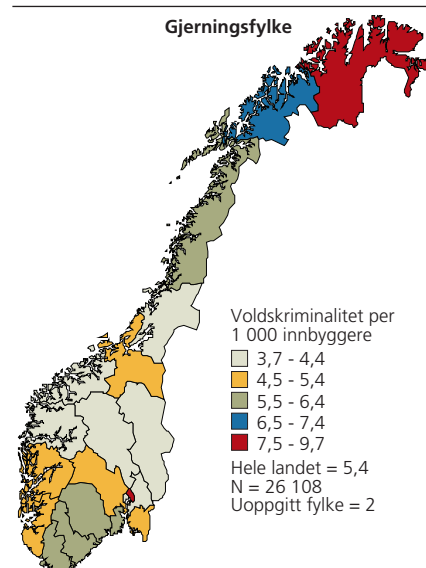
Vinningskriminalitet har med andre ord en tydelig sammenheng med størrelsen på steder, og en betydelig andel av personofrene for tyveri er frastjålet ting når de oppholder seg i en av de største byene. Samlet sett var 53 prosent av alle personofre for vinningslovbrudd blitt utsatt i en av de 13 største kommunene i Norge – hvor kun 36 prosent av befolkningen bor. Av alle anmeldte tyverier i Norge er mer enn hvert fjerde begått i Oslo. Men selv om en del utsettes for tyveri når de er på reise i Oslo eller andre større byer, er det først og fremst byfolk som anmelder å ha blitt utsatt i de største norske byene – og da som oftest i sin egen hjemby.

Mest vold i byene, og byfolk mest utsatt

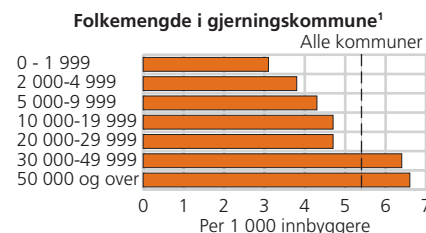
Levekårsundersøkelsene, og til dels også politianmeldelsene, viser en relativt klar sammenheng mellom vold og befolkningstetthet. Ifølge anmeldelsesstatistikken blir det, relativt til befolkningen, begått flest voldslovbrudd i de mest befolkede kommunene, og det er de bosatte i de mer befolkede områdene som har høyest risiko for å bli utsatt for vold (se figur 9).

Grupperer vi kommunene etter sentralitet, finner vi noen av de samme forskjellene – hvor de minst sentrale kommunene har lavere voldsnivå enn de mest sentrale. I 2009 hadde 35 prosent av alle anmeldte voldslovbrudd gjerningssted, og 31 prosent av alle ofrene bosted, i landsdelssentrene (se figur 10), dette til tross for at 26 prosent av befolkningen var bosatt i disse mest sentrale kommunene (se tekstboks om sentralitet). Relativt sett er det med andre ord mange voldslovbrudd som skjer, og mange voldsofre som bor, i de største byene. Byfolk har også høyest risiko for å bli utsatt på hjemstedet.

Figur 9. **Anmeldt voldskriminalitet, etter gjerningsfylke og etter folketmengde i gjerningskommune.¹ 2009. Per 1 000 innbyggere**

Kilde: Anmeldte lovbrudd, Statistisk sentralbyrå.
Kartgrunnlag: Statens kartverk.

¹ N = 26 108, utland/uoppgitt kommune = 190.
Kilde: Anmeldte lovbrudd, Statistisk sentralbyrå.

Sentralitet, to versjoner av standarden

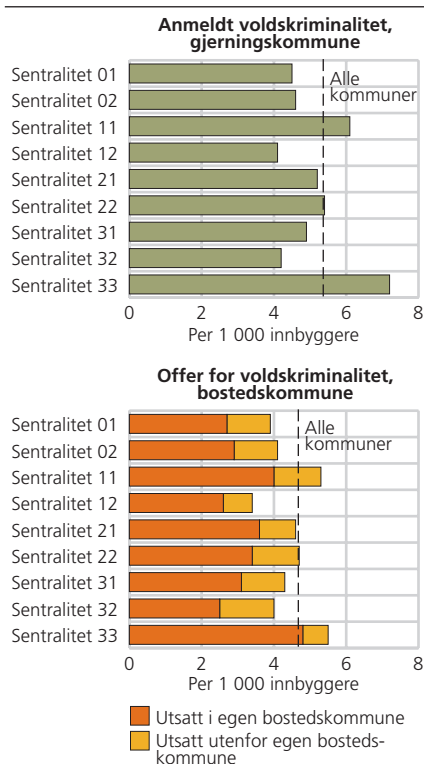
I den mest brukte versjonen av standard for sentralitet er alle landets kommuner delt i fire grupper, det vil si sentrale (3), noe sentrale (2) mindre sentrale (1) og minst sentrale (0).

Her anvender vi den 9-delte versjonen, som deler de mest sentrale (nivå 3) inn i ytterligere tre undergrupper, og hver av de andre (nivå 0-2) i to undergrupper:

Landsdelssentrene – det vil si Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand og Tromsø – har høyest nivå (33, det vil si tredje undergruppe av det mest sentrale nivå 3). De nærmeste kommunene er gradert ut fra reisetiden til sentrum av et landsdelssenter. De som ligger innenfor 35 minutter (for Oslo 45 minutter) har høyere sentralitetsnivå (32) enn de som har 36-75 minutters (for Oslo 46-90 minutters) reisetid (31). Hvert av sentralitetsnivåene 0-2 er videre gradert ut fra om reisetiden er mer eller mindre enn 2,5 time (for Oslo 3 timer) til sentrum i det nærmeste landsdelssenteret.

Detaljert oversikt over alle de brukte regionale standardene i de nye kriminalstatistikken, med de versjoner som gjelder for de enkelte statistikkårene, er tilgjengelig i Database for standard klassifikasjoner (SSB-standard). Hvordan kriminalstatistikken har anvendt disse regionale standardene, er redegjort for i Om statistikken til Anmeldte lovbrudd og Ofre for anmeldte lovbrudd.

Figur 10. Anmeldt voldskriminalitet, etter sentralitet til gjerningskommune.¹ Personoffer for voldskriminalitet, etter sentralitet til bostedskommune og utsatt i egen bostedskommune.² 2009. Per 1 000 innbyggere

¹ N = 26 108, utland/uoppgitt kommune = 190.
² N = 22 256, utland/uoppgitt kommune = 213.
 Kilde: Anmeldte lovbrudd, og Ofre for anmeldte lovbrudd, Statistisk sentralbyrå.

Men vold er ikke kun et urbant problem

Finnmark og Oslo er de gjerningsfylkene, relativt til folkemengden, som i alle år har hatt mest anmeldt voldskriminalitet (se figur 9). Dette gjelder også for hvor ofrene for disse lovbruddene bor, men da skiller finnmarkingene – både menn og kvinner – seg i større grad ut som de mest utsatte for vold og trusler. I 2009 var det for første gang også flere registrerte voldsofre i Troms enn i Oslo, relativt til befolkningsmengden. Samtidig viser den detaljerte kommunestatistikken over anmeldte lovbrudd at det skjer vel så mye vold i en del mindre kommuner, spesielt i nord, som i byene.

Grupperingen av kommuner etter sentralitet viser også andre sammenhenger, blant annet at det er relativt få ofre i kommunene som ligger nærmest landsdels-sentrene (sentralitetsnivå 32, se tekstboks). I disse bynære kommunene skjer det få voldshendelser, det vil si på nivå med de aller minst sentrale strøk i Norge. Sammenliknet med de bosatte i landsdels-sentrene har de som bor i de nærmeste kommunene, bare halvparten så stor risiko for å bli utsatt for vold i sin hjemstedskommune (se figur 10). Når de bosatte i disse kommunene først utsettes, blir de også i større grad enn andre utsatt utenfor hjemstedet, og da spesielt i landsdels-sentrene (Stene og Lid 2009).

Nesten tre av fire voldsofre anmelder å ha vært utsatt for vold eller trusler i den kommunen de bor. Vi har også sett at det er en statistisk sammenheng mellom utbredelsen av vold, og hvor mange som bor på et sted, og samlet sett ser det ut til å være størst voldsproblematikk i de største byene. Samtidig har vi sett at en del mindre sentrale steder har vel så mye vold som byene, og at noen av de mest sentrale kommunene har voldsproblematikk på et like lavt nivå som de minst sentrale steder. Det blir da klart at vi ikke helt entydig kan si at vold øker med befolkningsmengde, og i enda mindre grad ut fra hvor nært man bor en by. Disse statistikkene viser med andre ord at det i noen sammenhenger kan være vel så fruktbart å forstå vold som et hjemsteds- eller landsdelsproblem – som et urbant problem.

Minst narkotika i de minste kommunene, men ikke mest i de største

Omfanget av anmeldt narkotikakriminalitet er lavest i de minst sentrale kommunene og høyest i de mest sentrale. Dette kommer klart frem når vi grupperer alle kommunene i den groveste sentralitetsinndelingen, og forskjellene blir enda større når vi kun grupperer dem etter innbyggertallet. I kommuner med flere enn 20 000 innbyggere anmeldes det, relativt til befolkningsmengden, nesten tre ganger så mange narkotikalovbrudd som i kommuner med mindre enn 5 000 innbyggere. Det er med andre ord relativt få registrerte narkotikalovbrudd i disse minst befolkede kommunene, som utgjør i overkant av halvparten av alle norske kommuner (se figur 11).

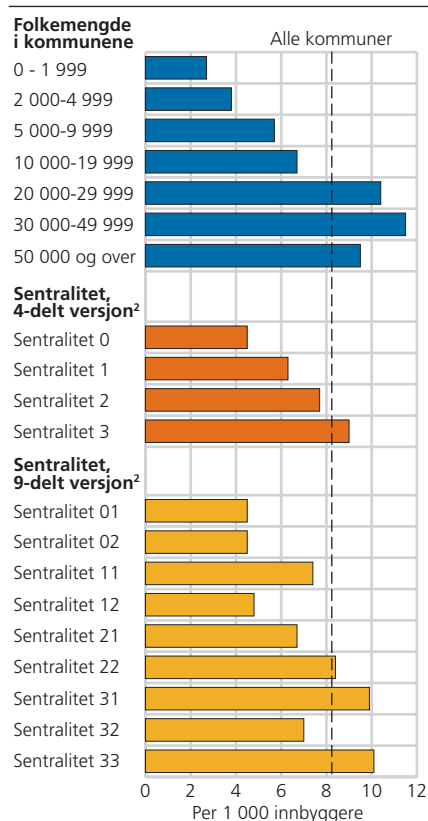
Benyttar vi det mer detaljerte sentralitetsmålet, viser det seg at mindre sentrale kommuner med lang reisetid til landsdelssentrene (sentralitetsnivå 11) har relativt mange anmeldte narkotikaforbrytelser, mens kommuner nærmest landsdelssentrene (sentralitetsnivå 32) har relativt få. Tilsvarende ser vi at det i 2009 ikke er i de aller mest befolkede kommunene – det vil si de 13 største bykommunene med flere enn 50 000 innbyggere – hvor det er registrert mest narkotikakriminalitet. Relativt til befolkningsmengden var det mest narkotikalovbrudd i mellomstore kommuner, de med 20-50 000 innbyggere. Vi kan med andre ord ikke helt entydig si at den registrerte narkotikakriminalitet øker med sentralitet eller kommunestørrelse.

Lite anmeldt bruk av narkotika i storbyene

Totalt ble 39 000 narkotikalovbrudd anmeldt i 2009. Av de nesten 20 000 bruddene på legemiddeloven, det vil si de mindre alvorlige narkotikaovertrædelserne, utgjorde bruk av narkotika 60 prosent. Når vi fordeler disse forskjellige typene av narkotikalovbrudd geografisk etter gjerningssted, ser vi at de ikke fordeler seg helt likt. Vi ser også i større grad noe av bakgrunnen for hvorfor den anmeldte narkotikakriminaliteten ikke helt entydig øker med sentralitet og kommunestørrelse (se tekstboks utvidet datagrunnlag og statistikk).

Ifølge anmeldelsene til politiet i perioden 2005-2008 skiller brudd på legemiddelovens bestemmelse om bruk av narkotika seg vesentlig i forhold til de andre typene narkotikalovbrudd. Dette fordi det registreres relativt få tilfeller av narkotikabruk i kommunene med mer enn 50 000 innbyggere, og kun

Figur 11. Anmeldt narkotikakriminalitet, etter folkemengde og sentralitet til gjerningskommune.¹ 2009. Per 1 000 innbyggere

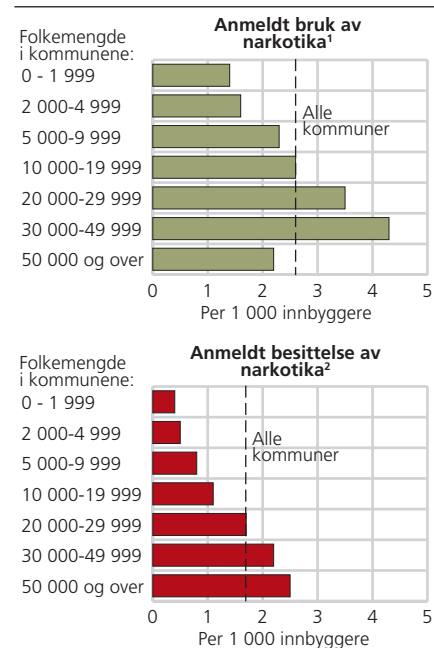

¹ N = 39 280, utland/uoppgitt kommune = 96.

² Se tekstboks om Sentralitet.

Kilde: Anmeldte lovbrudd, Statistisk sentralbyrå.

Figur 12. Anmeldt narkotikakriminalitet, etter utvalgte typer forbrytelser mot legemiddeloven (bruk og besittelse) og folkemengde i gjerningskommune.^{1,2} Årlig gjennomsnitt 2005-2008. Per 1 000 innbyggere

¹ Årlig gjennomsnitt: N = 12 071, utland/uoppgitt kommune = 28.

² Årlig gjennomsnitt: N = 7 816, utland/uoppgitt kommune = 9.

Kilde: Anmeldte lovbrudd, Statistisk sentralbyrå.

halvparten så mange som i de nest største kommunene. Disse mest befolkede kommunene skiller seg ikke ut på denne måten når vi ser på de andre typene av narkotikaforbrytelser. For eksempel er omfanget av anmeldelser for besittelse av mindre mengder narkotika størst i de mest befolkede kommunene (se figur 12).

Hvilke kommuner har flest?

Vi har sett at omfanget av narkotikaanmeldelser kan ha sammenheng med andre egenskaper ved et geografisk område enn dets sentralitet eller kommune størrelse. Når vi bruker den mer detaljerte kommunestatistikken, blir noen av disse andre egenskapene mer synlige.

Vi har rangert alle kommunene fra høyest til lavest verdi, etter antall anmeldte narkotikalovbrudd per 1 000 innbyggere. Tabell 1 viser utvalgte kommuner med deres plassering i denne kommunerangeringen, blant annet de 13 kommunene med flere enn 50 000 innbyggere. Som tabellen viser, er det ingen av disse kommunene som er blant dem med relativt sett høyest registrert narkotikakriminalitet. Det er heller ikke slik at de største byene er høyere enn de noe mindre byene. Først på 19. plass finner vi en av de mest befolkede kommunene, og fire av de største kommunene er ikke blant de hundre kommunene i Norge med flest anmeldte narkotikalovbrudd. Vi har tidligere vist at det i de største byene ser ut til å være en noe annen registrering og rettslig straffefølgning av narkotikabruk, men dette er kun en av grunnene til at vi finner en flerfoldig geografisk spredning av de anmeldte narkotikalovbruddene.

Som det fremgår av tabell 1, er Ullensaker, Horten, Ringerike og Halden de fire kommunene med relativt sett flest anmeldte narkotikaforbrytelser i 2009. Men hvorfor har disse, og mange andre kommuner, langt mer narkotikakriminalitet enn det som for eksempel er anmeldt i storbyene?

Tabell 1. **Anmeldt narkotikakriminalitet, etter gjerningssted (utvalgte kommuner). Gjennomsnitt 2008-2009. Per 1 000 innbyggere og rangering av alle kommuner fra høyest til lavest verdi**

Kommune	Per 1 000 innbyggere	Antall	Rangering
Ullensaker	31,4	883	1
Horten	24,2	617	2
Ringerike	20,4	585	3
Halden	19,9	566	4
Kristiansand	14,4	1 151	19
Drammen	11,6	715	34
Sarpsborg	11,6	599	35
Oslo	10,1	5 840	55
Fredrikstad	10	729	57
Skien	9,7	496	63
Asker	9,3	502	67
Bergen	8,8	2 212	79
Trondheim	8,6	1 442	82
Tromsø	7,2	482	107
Stavanger	7,1	862	110
Sandnes	6,1	386	138
Bærum	5,9	648	140

Kilde: Anmeldte lovbrudd, Statistisk sentralbyrå.

Narkotikakontrollens geografi

Narkotika oppdages og anmeldes i hovedsak av politi, men også av andre kontrollinstitusjoner som for eksempel Tollvesenet. Det er grunn til å tro at endringer i myndighetenes kontrollutøvelse er en av de viktigste forklaringene på de foregående tiårenes økning i antallet anmeldte narkotikaforbrytelser. Også de aller siste årenes relativt store svingninger ser ut til å ha sammenheng med variasjoner i kontrollutøvelsen, nærmeste bestemt aktivitetsnivået i enkelte politidistrikt (Anmeldte lovbrudd 2009). Omfanget av narkotikaanmeldelser er med andre ord i stor grad påvirket av disse institusjonenes prioriteringer og ressursbruk.

Myndighetenes narkotikakontroll kan være konsentrert i bestemte områder, for eksempel der hvor det er grenseovergang for personer og varer, flyplasser, hovedfartsårer eller fengsler. Narkotikakontrollen vil derfor kunne variere en god del mellom ulike steder, noe som kan ha betydning for hva slags type og hvor mange narkotikalovbrudd som blir anmeldt på det enkelte sted. I alle de fire kommunene som har relativt mest anmeldt narkotikakriminalitet, finnes det en konsentrasjon av institusjoner som utøver narkotikakontroll. At disse, og andre mindre kommuner, kommer høyt opp på en slik rangert liste kan med andre ord ha sammenheng med kontrollaktiviteten i disse kommunene, og ikke nødvendigvis omfanget av reelle narkotikaproblemer.

Befolkningens befatning med narkotika varierer antakelig betydelig i ulike deler av landet. Men det er grunn til å tro at de relativt store regionale forskjellene i den registrerte narkotikakriminaliteten også har sammenheng med andre egenskaper ved kommunesamfunnene. De geografisk fordelte narkotikastatistikene vi her har presentert, viser at størrelse og sentralitet er egenskaper som kan ha relativt mye å si for omfanget av anmeldt narkotikakriminalitet. I tillegg er det tydelig at flere sider ved kontrollaktiviteten – herunder plassering av kontrollerende myndigheter, registreringsmåter og intensiteten av rettslig straffeforfølgning – er ulikt fordelt. Kontrollaktiviteten fordeler seg til dels uavhengig av kommunenes størrelse og sentralitet, og omfanget av narkotikaanmeldelser fordeler seg derfor også etter andre enn disse egenskapene ved kommunene.

Flest seksualforbrytelser mot barn og unge

I 2009 ble det registrert 3 200 ofre for seksuallovbrudd, og 740 av disse var anmeldelser av seksuell omgang med barn under 16 år. I tillegg inneholder anmeldelsene i overkant av 1 000 ofre for voldtekt eller voldtektsforsøk – hvor tre av fire ofre var i alderen 13-28 år. Barn og unge er med andre ord betydelig overrepresentert blant ofre for de seksualforbrytelsene som blir anmeldt i dag, og samlet sett er halvparten under 16 år. Jenter og kvinner er også i klart flertall, og de utgjorde 85 prosent av alle anmeldte ofre for seksualforbrytelser.

Mest anmeldt seksualkriminalitet i Nord-Norge

I de årlige kriminalstatistikene fordeles lovbrudd og ofre etter fylke, og fylkeskartet med gjerningsstedene til de anmeldte seksuallovbruddene viser at omfanget fordeler seg ulikt i forskjellige deler av landet. Det årlige antallet anmeldte tilfeller i de enkelte fylkene og kommunene varierer, spesielt i de minste kommunene. For å synliggjøre sammenhenger som ikke er statistisk tilfeldige, benytter vi her et utvidet datagrunnlag med fire årganger, 2005-2008 (se figur 13 og tekstboks om utvidet datagrunnlag og statistikk).

Anmeldelsesstatistikken viser at det, relativt til folkemengden, er i de to nordligste fylkene – Finnmark og Troms – det har skjedd flest seksuallovbrudd. Ut fra anmeldelsene er det nesten to og en halv gang så mange seksuallovbrudd per 1 000 innbyggere i disse to fylkene, sammenliknet med de to fylkene som har færrest anmeldelser. Også i statistikken over hvor ofrene for disse lovbruddene bor, finner vi at andelen utsatte er høyest i de to nordligste fylkene. Hvor de anmeldte seksuallovbruddene har skjedd, og hvor ofrene bor, varierer med andre ord betydelig mellom fylkene – og til dels landsdelene.

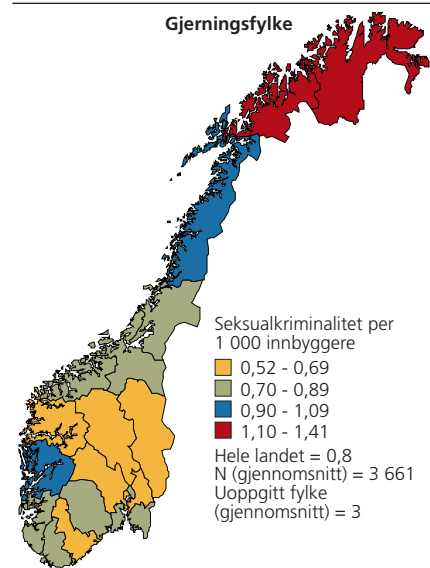
Som det fremgår av figur 13, er det imidlertid svært små forskjeller når vi fordeler alle anmeldte seksuallovbrudd etter kommunestørrelse. Det kan med andre ord se ut til at omfanget av seksuallovbrudd er likt fordelt i alle typer kommuner, og at antallet anmeldte tilfeller følger av hvor mange innbyggere som bor i kommunen.

Ser vi på alle seksuallovbrudd samlet, og hvilken alder og kjønn ofrene har, fremstår denne lovbruddsgruppen som en relativt ensartet type lovbrudd. For barn og unge utgjør imidlertid få år i alder en stor forskjell, både i livssituasjon og i utsatthet for ulike typer av lovbrudd. Med denne bakgrunn kan vi si at seksualkriminalitet også er en felles betegnelse for til dels svært forskjellige typer av overgrep. I det følgende skal vi se nærmere på de geografiske fordelingene av to typer av de mest grove seksualforbrytelsene, voldtekt og seksuell omgang med barn.

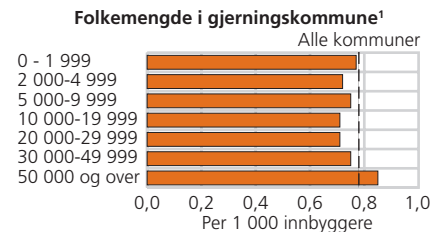
Utvidet datagrunnlag og statistikk

Vi har her brukt nye deler av et sammenlått datamateriale fra anmeldelsene i 2005-2008, og tallgrunnlagene til analysene av anmeldt seksualkriminalitet, voldtekt, seksuell omgang med barn samt bruk og besittelse av narkotika er gjort tilgjengelig som vedleggstabeller i nettversjonen til denne artikkelen (se <http://www.ssb.no/kriminalitet/samfunnsspeilet.html>). Hvilke standarder og befolkningstall som er anvendt i det utvidet datagrunnlaget, er nærmere beskrevet i Stene og Lid 2009.

Figur 13. **Anmeldt seksualkriminalitet, etter gjerningsfylke og etter folkemengde i gjerningskommune.¹ Årlig gjennomsnitt 2005-2008. Per 1 000 innbyggere**

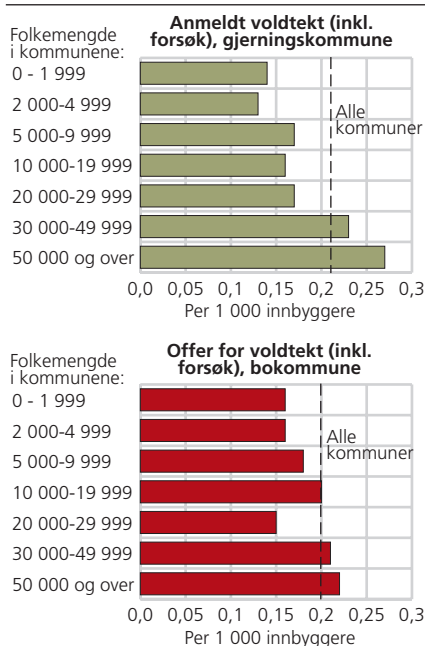

Kilde: Anmeldte lovbrudd, Statistisk sentralbyrå. Kartgrunnlag: Statens kartverk.

¹ Årlig gjennomsnitt: N = 3 661, utland/uoppgitt kommune = 9.
Kilde: Anmeldte lovbrudd, Statistisk sentralbyrå.

Figur 14. Anmeldt voldtekt (inkl. voldtektsforsøk), etter folkemengde i gjerningskommune.¹ Personoffer for voldtekt (inkl. voldtektsforsøk), etter folkemengde i bostedskommune.² Årlig gjennomsnitt 2005-2008. Per 1 000 innbyggere

¹ Årlig gjennomsnitt: N = 1 000, utland/uoppgitt kommune = 34.

² Årlig gjennomsnitt: N = 932, utland/uoppgitt kommune = 17.

Kilde: Anmeldte lovbrudd, og Ofre for anmeldte lovbrudd, Statistisk sentralbyrå.

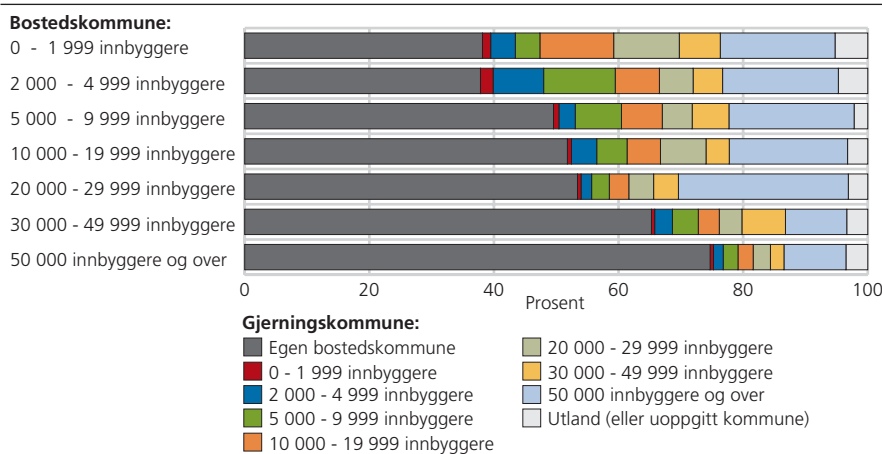
Voldtekt, et urbant problem?

Sett i forhold til befolkningstallet øker stort sett antall anmeldte voldtekter etter kommunesørrelsen. Det anmeldes dobbelt så mange tilfeller i de mest befolkede kommunene, det vil si de med mer enn 50 000 innbyggere, enn i kommuner med mindre enn 5 000 innbyggere. I statistikken som viser offerets bosted, finner vi en tilsvarende – men ikke like sterk – sammenheng. Andelen ofre er høyest blant de bosatte i de mest befolkede kommunene, men like lav i kommuner med mellom 20-30 000 innbyggere som i de minste kommunene (se figur 14).

Av alle de registrerte voldtektsopfrene har 60 prosent blitt utsatt i egen bostedskommune. Andelen ofre utsatt på hjemstedet øker imidlertid betydelig med kommunens befolkningsstørrelse. Av voldtektsopfrene som er bosatt i de mest befolkede kommunene, har 75 prosent blitt utsatt i egen bostedskommune, mens andelen er 38 prosent i kommuner med færre enn 5 000 innbyggere. De opfrene som er bosatt i de mindre kommunene, rapporterer altså oftest å ha vært utsatt utenfor hjemstedskommunen (se figur 15). Anmeldelsesstatistikene viser med dette også at voldtekt i noe mindre grad enn vold er knyttet til hjemstedet – og det gjelder uavhengig av hvilket innbyggertall kommunene har.

Relativt sett anmeldes det flest voldtekter i de mest befolkede kommunene, og det er også registrert noen flere ofre bosatt i disse kommunene. Over halvparten av alle anmeldte voldtekter i Norge skjer imidlertid i andre kommuner enn i de 13 mest befolkede. Av dem som utsettes for voldtekt utenfor hjemstedskommunen sin, er en betydelig andel utsatt i de største byene, men i hovedsak er disse opfrene utsatt andre steder. Voldtekt fremstår dermed ikke entydig som et storbyproblem, selv om voldtektsproblematikken er størst i de største byene. Som vi har sett, er de fleste voldtektsopfrene utsatt i egen bostedskommune, og voldtekt fremstår slik sett også som et hjemstedsproblem.

Figur 15. Personoffer for voldtekt (inkl. voldtektsforsøk), etter folkemengde i bostedskommune og gjerningskommune.¹ 2005-2008. Prosent i egen bostedskommune og annen gjerningskommune

¹ Årlig gjennomsnitt: N = 932, utland/uoppgitt kommune = 17.

Kilde: Anmeldte lovbrudd, og Ofre for anmeldte lovbrudd, Statistisk sentralbyrå.

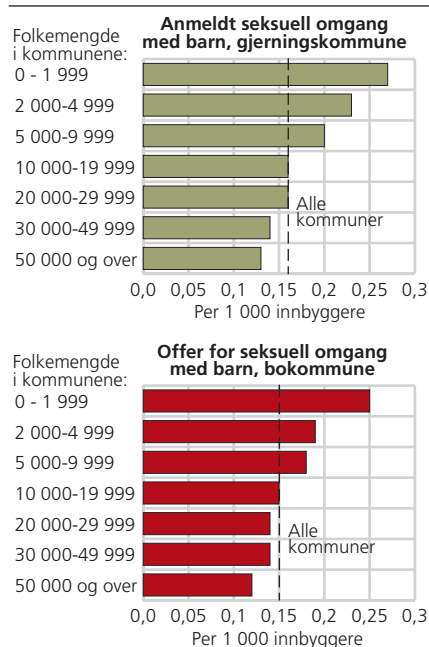
Seksuelle overgrep mot barn, et ruralt problem?

Av alle registrerte ofre for seksuell omgang med barn bodde 28 prosent i de 13 største kommunene, og kun 4 prosent i de aller minste kommunene. Relativt til folkemengden er det imidlertid flest tilfeller av seksuell omgang med barn i kommuner med færrest innbyggere – og antall tilfeller reduseres med økende befolkningsmengde. Også når vi ser hvor ofrene bor, er andelen høyest i de minste kommunene og reduseres tilsvarende med økende innbyggertall. Sett i forhold til befolkningen er det registrert dobbelt så mange tilfeller og ofre i de minst befolkede kommunene, sammenliknet med de mest befolkede kommunene (se figur 16).

To av tre ofre for de anmeldte tilfellene av seksuell omgang med barn er utsatt i egen bostedskommune, og det er relativt små forskjeller i denne andelen i de ulike kommunestørrelsene. Barn utsatt utenfor hjemstedskommunen utsettes i både mindre og mer befolkede kommuner enn de selv bor i – som er en side ved denne type overgrep vi i liten grad har sett ved de andre lovbruddstypene vi har undersøkt.

Ved å bruke forskjellige regionale mål på ulike typer seksuallovbrudd har vi fått frem at det er ulike geografiske fordelinger blant de anmeldte seksuallovbruddene. Relativt til innbyggertallet reduseres antall anmeldte tilfeller av seksuell omgang med barn med økende befolkningsmengde. For de anmeldte voldtektene er det tilnærmet motsatt, og ifølge anmeldelsene er det per 1 000 innbyggere like mange tilfeller av seksuell omgang med barn i de minste kommunene som voldtekter i de største kommunene. For seksualkriminalitet kreves det med andre ord at man ser på fordelingen for de ulike typene lovbrudd hver for seg for å få et mer nyansert og riktig bilde av de geografiske forskjellene som finnes i anmeldelsene til politiet.

Figur 16. **Anmeldt seksuell omgang med barn, etter folkemengde i gjerningskommune.¹ Personoffer for seksuell omgang med barn, etter folkemengde i bostedskommune.² Årlig gjennomsnitt 2005-2008. Per 1 000 innbyggere**

¹ Årlig gjennomsnitt: N = 769, utland/uoppgitt kommune = 11.

² Årlig gjennomsnitt: N = 693, utland/uoppgitt kommune = 6.

Kilde: Anmeldte lovbrudd, og Ofre for anmeldte lovbrudd, Statistisk sentralbyrå.

Datakilder til kriminalitet og rettsvesen

Artikkelen bygger på statistikker og analyser av kriminalitet og rettsvesen som finnes på <http://www.ssb.no/kriminalitet/>

Referanser

Anmeldte lovbrudd, <http://www.ssb.no/kriminalitet/lovbrudda/>, Statistisk sentralbyrå.

Anmeldte lovbrudd (2009), <http://www.ssb.no/kriminalitet/lovbrudda/>, Statistisk sentralbyrå.

Befolkningsstatistikk. Folkemengde, <http://www.ssb.no/folkemengde/>, Statistisk sentralbyrå.

Ellingsen, Dag (2010): Færre virksomheter utsatt? *Samfunnspeilet 3, 2010*, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/ssp/utg/201003/01/>

Etterforskede lovbrudd, <http://www.ssb.no/kriminalitet/lovbrudde/>, Statistisk sentralbyrå.

Fengslinger, <http://www.ssb.no/kriminalitet/fengsling/>, Statistisk sentralbyrå.

Historisk statistikk 1994, NOS C 188, <http://www.ssb.no/histstat/hist03.html>, Statistisk sentralbyrå.

Kripos (2010): *Oversikt over drap i 2009, Drapsstatistikken 1999-2009*, Kripos.

Levekårsundersøkelsene om utsatthet og uro for lovbrudd, <http://www.ssb.no/kriminalitet/vold/>, Statistisk sentralbyrå.

NOS Kriminalstatistikk 1846-2005, http://www.ssb.no/emner/03/05/nos_kriminal/utg.html, Statistisk sentralbyrå.

Ofre for anmeldte lovbrudd, <http://www.ssb.no/kriminalitet/lovbruddo/>, Statistisk sentralbyrå.

SSB-standard: Database for standardklassifikasjoner, <http://www3.ssb.no/stabas/>, Statistisk sentralbyrå

Statistikkbanken, <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/>, Statistisk sentralbyrå.

Stene, Reid J. og Thorsen, Lotte Rustad (2007): «Ungdomskriminalitet og straff i endring», i Norman, Tor Morten (red.): *Ungdoms levekår*, Statistiske analyser 93, Statistisk sentralbyrå. http://www.ssb.no/emner/00/02/sa_ungdoms_levekar/sa93/kap6.pdf

Stene, Reid J. (2008): Narkotikasiktedes lovbrudd preger rettssystemet, *Samfunnspeilet 1, 2008*, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/samfunnspeilet/utg/200801/03/art-2008-02-15-03.html>

Stene, Reid J. og Lid, Stian (2009): Færre lovbrudd, flest utsatt på hjemstedet, *Samfunnspeilet 5-6, 2009*, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/samfunnspeilet/utg/200905/10/art-2009-12-07-01.html>

Straffereaksjoner, <http://www.ssb.no/kriminalitet/straff/>, Statistisk sentralbyrå.

Styrings- og informasjonshjulet (2008): <http://www.ssb.no/emner/03/hjulet/>, Statistisk sentralbyrå.

Thorsen, Lotte Rustad, Lid, Stian og Stene, Reid J. (2009): *Kriminalitet og rettsvesen 2009*, Statistiske analyser 110, Statistisk sentralbyrå. http://www.ssb.no/emner/03/05/sa_krim/sa110/main.html